

Modele corporale

prof. dr. Vlad Gaivoronschi

Într-o carte scrisă cu cca 40 de ani în urmă – *Dinamica formei arhitecturale* - , Rudolf Arnheim¹ scoate în evidență forța imaginilor vizuale în raport cu experiențele trăite în ceea ce privește spațiul, arhitectura. Dimensiuni și proporții ce reglează respirația, elemente tectonice puternice ce produc la nivel psihologic influxuri energetice, topologii ce potențează ascensiuni cu o forță simbolică spontană. Analogia percepută în mod instinctiv între caracterul (comportamentul, organizarea) unui obiect (mediu ambient exterior, interior) și caracterul (comportamentul) mintal/spiritual corespunzător se clădeau din punctul de vedere al lui Arnheim pe caracteristici absolut generice și complementare precum dubletele înălțime/profunzime, caracter închis/ deschis, vid și plin, interior/exterior, etc.

Preocupat de capacitatea metaforică a expresiei perceptive provenită din realitatea cotidiană, Arnheim scoate în evidență relația dintre elementele fundamentale ale arhitecturii (interior, formă, greutate, necesitate, efemeritate, forță gravitațională, etc.) și experiențele trăite, valențele spațiului existențial. Este astfel amintită doctrina empatiei a lui Wölfflm ce face referire la faptul că organizarea propriului nostru corp ne determină înțelegerea oricărui corp fizic, fie el și ambient, arhitectură, etc.

Nu cu mult mai târziu, C.N. Schulz², de pe poziții apropiate ale teoriilor percepției și fenomenologiei scoate în evidență capacitatea topologiilor puternice (gestalt-formen) de a fi memorate, a elementelor de morfologie de a potența identificarea cu ambiențele și a topologiilor de a oferi orientare și mișcare. Aceștia sunt vectorii ce pot alcătui atmosfere recognoscibile, experiențe memorabile.

Recent, un al treilea teoretician, J. Pallasmaa, ne atrage atenția asupra riscurilor de a deveni amnezici într-o lume atât de grăbită. Memorie nu se poate constitui decât încetinit, ne arată acesta³.

Într-o carte recentă⁴, autorul finlandez se apleacă asupra modelului corporal, dar nu unul tradițional european al imaginii normative supuse vizualului, ci un model al experienței senzoriale multiple.

Corpul, fie el omenesc sau arhitectural, are de-a face cu raportul Formei și Conținutului. Modelul presupune un caracter normativ al acestui raport. Modelul poate fi matrice generatoare, poate presupune deopotrivă o închidere și o deschidere. Forma presupune imagine. Imaginii normative ca model tipic pentru cultura europeană i se opune corpul ca și cristalizare tranzitorie – manifestare energetică (în loc de substanță corporală distinctă) a lui „dao”(calea) în lumea extrem orientală.

Astăzi corpul devine model diagramatic, biologic (cod genetic/rezervor genetic al populației), comportamentul animal descrie fluxuri parametrizabile. Corpuri parametrizate ce parca așteaptă arhitecturi născute parametric.

Pe de altă parte, corpurile tind să-și anuleze gravitația, să se hibridizeze, să se lichifizeze, să se nască în vitro, să se cloneze, să se metamorfozeze și mai ales să-și asume dinamici din ce în ce mai excesive ale ființării.

Pot fi înțelese noile manifestări ale arhitecturii contemporane prin prisma unei reinterpretări (retrairi) ale propriei corporalități? Sau mode(le)le sunt altele oricum.

Să ni-l amintim pe Le Corbusier: pe de o parte Modulorul, ca ultim model de tip renaștantist, pe de altă parte modelele specifice societății industriale ajunse la apogeu de tip mecanic (pachebotul, automobilul, etc.). Pentru el, totuși un traditionalist, dimensiunea ultimă, dar esențială, a arhitecturii se adresa etajului spiritual al ființei umane ce ar fi trebuit să se regasească în fiecare individ.

Care este locul organicității și fragilității noastre psihologice în sânul universului tehnologizat actual dominat și fascinat de imagini și de infinite virtualități?

Text aparut în revista ARHITEXT nr.1/2011

¹ R.Arnhem – Dynamique de la forme architecturale, ed. Pierre Mardaga, Bruxelles, 1977

² C.N. Schulz – Architecture: presence, language, Place. Ed. SKIRRA, 2000

³ Gerd Wingardh, Rasmus Waern – Crucial words for contemporary architecture, ed. Birkhäuser, 2009

⁴ Juhani Pallasmaa – The eyes of the skin – architecture of the senses, ed. John Wiley & Sons Ltd, 2005